

Možnost 114

© Sh 2012

Měl bys, můžeš!

Zima 2012

obsah:

Anotace Možností
dostupných na stránkách www.moznost.info

Povinnost je vztahována k nutnému – je to vykládáno „musíš, co musíš“. Měla by být vztahována k možnému jako aspirace: měl bys, odpovídáš za naplnění toho, co můžeš.

To první platí ve světě, který je vůči nám vnější, inertní, fungující, ve světě nesvobody a přitom libo-vůle a nahraditelnosti.

To druhé platí ve světě, který je darem, ve světě, který je otevřený v nabídce, který se otevírá pro dobré i zlé, ve světě, kde kromě toho je selháním i vlažnost a pasivita služebníka neúčinného. Ve světě, kde se máme ptát na to, jak neselhat v naplňování svých možností.

Tato Možnost je sestavena z krátkých anotací zpracovaných pro inovované webové stránky těch Možností, které jsou přístupné ve formátu PDF. Jednotlivé anotace odkazují na typické nebo i jen náhodně vybrané motivy jednotlivých čísel; jako celek tak zároveň vzniká jakási „topologie možnostních motivů“. Její vytváření bylo v jistém smyslu dobrodružné i pro autora samého, který musel přecházet zpětně těch cca 40 čísel.

Možnost 70
1999 (e-verze 2005)

...ať se s tím každý vypořádá, jak chce

Anotace:

V internetové podobě je zpracován mírně upravený výběr z M 70, která byla původně vydána ve formátu A4.

Často se mi to stává, když začínám číst, otevírá se mi svět a já mám chuť se v něm zabydlet: přitakávám, přitakávám, ale přes všechnu blízkost mi cosi podstatného nesedí. Na řeči druhého se mi ukazuje odlišnost světa mého.

Čtenářský deník:

Celá škála témat: výchova a hermeneutika u Kratochvíla, architektura, Jung a Zlatý kolovrat, reflexe o hudbě (a skladbě), problémech demokracie, řeči, věštách, postmoderně, venkovu, Obraně svobod Karla Schwarzenberga st., sociologickém pojmosloví, ideálech života a antické obci. Je zde také místo pro prázdnotu a neurčitost, otázka po pravdě, Weber roztrhaný na cimpr campr, jedna encyklika, dopis a Symbolika hebrejského jazyka F.Weinreba, ekologie, pravice a levice – a jen tak na okraj Antropoložka na Marsu. I na Kerouaca vyšlo.

Možnost 71
1999 –2000 (e-verze 2005)

Jsou dva způsoby jak ošidit krasohled

Anotace:

V internetové podobě je zpracován mírně upravený výběr z M 71, která byla původně vydána ve formátu A4.

*Jsem jako krasohled, vyslovím cosi, přesype se to ve mně, odrazí
v lesklých plochách světa - a nikdy se to nevrátí.*

Na jednu stranu víme, že jde o „nějakou“ hru zrcadel, na druhou stranu máme chuť podívat se dovnitř, otevřít krasohled, za cenu destrukce tomu přijít na kloub, podívat se dovnitř, jak je to uděláno...

Zásadní dětská vzpomínka, klíčová k porozumění významu redistribuce, a také příspěvek k historii dlouhých vlasů ve vztahu ke skrytosti a odkrytosti věcí.

Témata ze studentského semináře, zejména krasohled jako obraz světa a hlavně téma očekávání, výsostně obrácené k budoucímu, zejména pro mladé studenty. Neboť krása je to, co nebere naději.

Řada dopisů o kolekci různosti, mezích, mimořádném, evoluční teorii; rozsáhlejší článek o zobrazování, něco úvah o moci a politických komentářů v příloze.

Možnost 72
2000 (e-verze 2006)

Jízda na vlídném, ale nezlomeném koni

Anotace:

V internetové podobě je zpracován mírně upravený výběr z M 72, která byla původně vydána ve formátu A4.

Život se nejprve nachází uprostřed divočiny, kde vyjí divoká zvířata, uprostřed pulsujícího, v neopevněném okamžiku prožívání, otevřen pro to, co přichází jako minulé i budoucí. Tohle ne-bezpečí je již prvním negativním vymezením, nejspíš se hodí obraz, že právě tohle je situace vyhnání z ráje. Nic není pevné, vše je snem, ve kterém věci proměňují svůj tvar, cokoli může vystupovat jako něco jiného, není zde žádné bezpečí ani v tom, že by bylo něco „již překonáno“. Tak by se nejspíš dalo rozumět situaci post-edenské a přitom před-mýtické. A právě z této situace je pak možné rozumět „instalaci“ příběhu, ustavení kultury. Kultura je prostor pro to, aby příběh upevňoval přítomnost v jejích rozvrzích a do této přítomnosti mohl promlouvat prorocký hlas.

Prorok pak upřednostňuje to, k čemu je v duchovním smyslu vyzýván, před převahou světa. To, co prorok dělá, je antimytické, dělá to, co není vysvětlitelné v řádu světského života ...

Esej Hrdina a prorok, o příběhu, paměti, kultuře, dopisový článek „jízda na vlídném, ale nezlomeném koni“ – o svobodě, dobru, kultuře, socializaci, celku a začátku a dění. Intuice a co s ní – co s nekomunikovatelným věděním. O rozcestích a všech učitelkách světa, které nic nezmohou. O duši a metafyzice, o dědictví a zaslíbení, dobrém skutku a živé a mrtvé vodě. A na konci Úvrať, apokalyptická úvaha o chaosu, pořádku a univerzalitě, ještě že jde jen o zlomek původní M 72.

Možnost 74
2001 (e-verze 2006)

hrozí nám něco horšího,
že totiž vůbec nepůjde mluvit jinak než banálně.

Anotace:

V internetové podobě je zpracován mírně upravený výběr z M 74, která byla původně vydána ve formátu A4.

Beru zcela vážně janovské „na počátku bylo slovo“. Vypadá to na jasný primát slyšeného před viděným, Bůh vysloví - a ono se tak stane. Ostatně kdo se snažil pročíst některými pasážemi Knihy Mojžíšovy, kde se např. vyčerpávajícím způsobem diktuje do každé podrobnosti, jak má vypadat archa úmluvy, nemůže si nevšimnout toho nepřiměřeného úsilí, aby nejprve bylo řečeno, a pak se stalo. Ale každý řemeslník ví, že tak věci nevznikají: věci vyrůstají pod rukama - projekt, záměr, náskres - to vše je zpravidla jen obecný pokyn „konej“. Budiž.

Mezi determinismem a chaosem, mezi posláním, intelektuálním úkolem a suverenitou Josefa Egyptského. Krizový trojúhelník kultury, univerzality a globalizace, a to vše začíná Zvěřina se svým pokusem ukázat vztah kultury a Teologie. Mnoho z jeho pokusu nezbyvá, ale ani Vodrážka a Neubauer na tom nejsou lépe.

Do toho vstupuje věda, a v patách za ní chaos, a naproti tomu limity sdílení a odpovědnosti těch, kdo slovo chaos vyslovují, neboť Jazyk, moc a manipulace se někdy tváří jako synonyma.

Možnost 76
2002 (Část 1 e-verze 2005)

Nové, tajemství
a tajemství nového

Anotace:

V internetové podobě je zpracován výběr z M 76, která byla původně vydána ve formátu A4.

Tajemství je pro leckoho kámen úrazu, a tím víc, čím je dotyčnému bližší osvícenství – které přeci všechno tajemné ukáže! A což to, co je NOVÉ – kde se to vzalo? Někoho to může až vyděsit!

*Když se ztišíš v samotě
odlehlé od všech zvuků,
můžeš zaslechnout tiché, chrupavé mručení světa,
to se nabaluje těžká koule na sněhuláka,
ta úplně nejspodnější, kterou nikdo nezvedne.
Když se ztišíš v samotě
odlehlé od všech zvuků,
můžeš povolit své fantazii, jen na chvíli.
Ucítíš v celém těle napětí a pálivý dotek rukou:
horko nebo mráz?
Uvidíš, jak vlastní vahou vytrhává a vtahuje do sebe
špínu a starou trávu.*

Možnost 80
2003 (e-verze 2007)

Jen stín, žárlivec
skrytý v černi?
Konzervativec postmoderní

Anotace:

Nadstandardní fyzický majetek (jachty, drahá auta, snobské příležitosti - tedy prezentované fyzické bohatství) přestává plnit svoji základní funkci. Resp. vyhrocuje se rozdíl dvou pohledů: jednak je tento typ majetku jeden z typů investice u těch, kteří chtějí obchodovat, a jednak reprezentuje společenské postavení - ale to stále častěji jen u těch, kteří jsou nuceni vytvářet přebytky, aby mohli kupovat. Kudy se vydá finanční oligarchie? Cestou umrtvování hodnot, vytváření pokladů a tedy návratem do asijské homogenity říší? Nebo zůstane sedět na stejné lodi s ostatními, vydána všanc rozmarům stále ohroženějšího společenského a ekonomického optimismu?

Možnost? Spíš skripta pro nultý ročník politologie, kdeže je lehkonožost Habakukových slov a lehkonožost laní vedených na výšiny?
Ale to se snad jen provalila únava materiálu, deset let xeroxů a sterilního normalizovaného formátu A4.

Možnost 81
2004

V dějinách neexistuje žádné „kdyby“, ale v dějinách je reálně vidět, že budoucnost věcí visí často na vlásku. A nás by ten vlásek měl velmi zajímat.

Anotace:

Proč se vůbec na dějiny ptáme? Eusebius začal tím, že si zapisoval „starožitnosti“, dávne události, které pomalu upadaly v zapomnění. Přitom (mimořadně?) zjistil, jaký mají dějiny kulturní význam. Ale je jeho přístup ještě aktuální? Není naopak zapomnění v něčem osvobodivé? Musíme se takto ptát, protože zapomnění je daleko aktuálnějším tématem, než se může na první pohled zdát.

Pojem „Význam“ a kritika postmoderního pojetí kultury a vůbec leccos, co ke kultuře patří: otázky nad utrpením, poselstvím, dějinami. Odmítnutí „ekonomizace dějin“, které vede k oslabování významu svobodného jednání.

Základní texty k vlastní interpretaci dějin a kultury, jen lehce načrtnuté téma zapomnění a první náznak marnosti a staré dobré téma duchovních skutečností, se kterými si leckdo neví rady, protože ve skrytu duše na jejich skutečnost příliš nevěří a nedovede si ji plně představit a zapojit do života.

Atd.

Možnost 82
2004

„ ...utíkejte, hlupáci!“

Anotace:

Kulturní látka, kterou nezpracujeme, kterou si neosvojíme, ke které nezaujmeme odstup v kritickém přístupu, sedá na nás jako závoj, zdánlivě bez váhy a obtížné hmoty; v průběhu času tak ale vznikají vrstvy usazenin, postupně zasedimentované v kulturním šelfu, pak jako by na nás ležely tíhou bažinnou, rozkladnou, dusivou. Měli bychom rozumět kultuře a jejím projevům, alespoň v dílčích osvobodivých vhledech.

Číslo je utvořeno řadou článků, které vznikly postupně jako autentické reakce vždy po shlédnutí daného dílu filmu Pán prstenů a dalších tématických článků týkajících se této trilogie J.R. Tolkiena. Je doplněno článkem Jana Drnka „Pán skleníků“.

A přerod Theodéna v knize je především přerodem starého krále do naděje, do protikladu k odevzdanosti, ve které ho udržuje realita zla. I v knize jde v jistém smyslu o scénu, která má magický náboj, ale ten je jen doprovodným jevem, to podstatné se odehrává v duši člověka. Zato ve filmu jde o prvoplánový exorcismus, Gandalf svou magickou silou vyhání filmově ztvárněného ducha a král se rázem proměňuje z beztvareho starce v bojovníka. To je v řádu Tolkienova myšlení nesmysl, „čarodějnická“ magie, kterou bychom mohli očekávat v nějakém druhořadém fantasy filmu. Kde se tu bere, proč? Copak by už Američané nedokázali pochopit rozdíl mezi optimismem a nadějí?

MOŽNOST 83

2004

Why? Because, because, because!

Anotace:

Může být zajímavé si porovnat, jak vypadá text psaný do Možnosti a text, psaný jako recenze „na objednávku“. Že nakonec stejně „nevyjde“, neudrží se v hranicích? Čtenář si ještě ani neodpoví a odkrývá se mu další otázka „platnosti“ čísel a zásadní připomínka k měření jako takovému, tématu popisu a vysvětlení... otevírá se téma „moci“ jako moci nad sebou, jako vyvážení moci a odpovědnosti. Celé číslo vlídně otevírá varianty otázky „proč“, na které ve světě nikdy nepřijde vyčerpávající odpověď, a přesto je dobré si ji klást tak, jak si ji klademe. Specificky pak zde je položena otázka po počátku.

A je tu ještě jedna anotace:

Svět má duchovní povahu a kultura povahu světskou. Zkušenost společensky akceptované nepravdy otevírá vnímání světa jako obsahu, který se dá sdílet. Chaos do světa vnášíme chybnou interpretací kultury, to, co popisujeme jako chaos, je nerozlišené, neurčité pozadí, ze kterého je odvozena naše sebe-jistota.

Zdají se vám tato konstatování provokativní? Ne - nejde o svévolnou postmoderní hru, naopak. Kniha Proměnlivé a stále se snaží sledovat smysl věcí a obsahy sdílení, je filosofií kultury, otevřené, pomalu se proměňující skutečnosti, ze které vycházíme ve svých otázkách, svou povahou metafyzických.

Možnost 84

1987, 1989, 2004

„ .. přišel jsem na to sám ..“

Vor změnil těžiště, klesal pod váhou těl, studené rozvířené proudy, nakláněl se a za chvíli jsem se octl až dole, propadal jsem tuhou obepínající plností vody, až se moje nohy dotkly hebkého, chladivého bahna na dně. Skrčil jsem se trochu štítivě, zasáhnut těmi doteky a znovu vyrazil ke vzdálené hladině.

Deset dvacet třicet, narodil se Fricek, Fricková šla pro vodu, táhla Fricka za nohu. „Pykáš!“ .. Za co? napadá mě s odstupem téměř dvaceti let. „Když je dnes člověku třicet, ví, že se narodil Fricek ..“ parafrázuji Bondyho. Jenže tenkrát mi nebylo třicet ani dvacet. Přitiskl jsem čelo na březovou kůru: „před pikolou za pikolou nikdo nesmí stát ..“

Kopal jsem do prachu cesty, gumová špička kecek, maminka zatím balila na odjezd. Dráty chmelnic se rozkmitaly, švihly vztekem a zabzučely, jak padaly poslední štoky. Obrátil jsem se zpátky, přišel jsem na to sám. Je pozdě na román. Přeběhl jsem hráz a utíkal ještě hodit pár šišek do bažin, pozdrav dávno vyběleným pařezům a větvím.

Anotace:

Obsah čísla tvoří reedice tří textů z osmdesátých let poetického deníkového charakteru Prázdninový deník (© Sh 1987) Deník průzračného nebe(© Sh 1989) Deník přímé řeči (© Sh 1989)

Možnost 85
2004

Přijměte pokorně tuto roli

Anotace:

Možnostní koláž analýz slov a slovních spojení, útržků dopisů a orálních kreací, neb řeč jest nositelem radosti – to vše uvedené v deklarativním úvodu „konzervativec postmoderní“, ve kterém autor přitakává tomu, co se děje, aby se zároveň držel toho, co je: Dá se začínat od sebe, ale jinak. Chybí nám „Prolegomena ke každému začátku od sebe, který nemá být selháním.“

Řada vhlédů do významných myšlenkových posunů, v krátkých textech jen jednoduchá rozvinutí myšlenek, které by jiní „prodali“ formou mnohastránkových článků. Kypění, vyplývající ze situace, ve které se autor ocitá „mimo“ sebe-středný kulturní provoz. A nechybí ani sebe-vědomí:
„Nerad to říkám – i Možnost je z tohoto pohledu marnost.“

Možnost 86
2005

Nahodilé a fragmentární? Sotva...

Anotace:

Poklidné číslo sestavené z článků a dopisů, které mohou klamat zdánlivou nevzrušivostí: je tu ale skryt např. zásadní kritický vstup k tématice lidských práv, roli přirozeného práva obecně, vč. odkazu na prvky naší ústavy, najde se zde pokus o pozitivní výklad pojmů „rovnost, svoboda, bratrství“. Otevírá se tu také téma skryté moci elit, pohádek a další motivy v rámci reflexe knih čtených. Náznaky a zárodky věcí příštích.

... ve skutečnosti sondovala, do jaké míry je pro mě přijatelná teze, že ne všichni jsou stejní, že je tu většina ovcí a pak my, kozy, které je vedeme. Nenaplnil jsem její očekávání a na tuhle skrytou otázku neodpověděl, vůbec jsem ji nepřijal, ba dokonce jsem se tvářil jako blb a okázale jsem jí nerozuměl...

Možnost 87
2005

Metafyzicky založený přirozený svět?
Jak jinak!

Anotace:

Prostor, krajina, architektura - nově shrnuté odkazy do starších textů.

„Zásadní kulturní změny, ztráta kontinuity se v krajině projeví tak jako v člověku - ztratí něco ze své minulosti, něco z každodennosti, ze svých kořenů. Mohlo se nám zdát, že za posledních šedesát let k žádné takové katastrofě nedošlo - ale je to v jistém smyslu omyl. Čekáme na katarzi, která by byla očištná, ale přitom jsme prožili několik krizí, které nás jen zatížily bez reflexe, bez uvolnění tlaku. A odtud se začíná radikální krok: ke změně, do rajské zahrady, do toho, co nás přesahuje. Zvláštní místo pak zde má Bohuslav Blažek, nejen v článku, který je napsán při příležitosti jeho úmrtí. Možnost je doplněna avízem a citacemi z knihy „Přínosné a užitečné“, sondy do tématu hospodaření, zpracované ve formě skript.

Možnost 88
2005

Na obálku? Text-il, pro ty,
kteří chtějí začít čtením světa

Anotace:

Dát věcem, co jejich jest - jistě, ale je třeba zbavit se jedné zátěže, kterou si s sebou tato věta nese. Je třeba se vyhnout svodu věcí, zpředmětněných věcí, které se tváří, jako by se z nich svět „skládal“. Tato věta by přeci správně měla znít: Dát tomu, co jest, to, co jeho jest.

Zdánlivě snadné, zvlášť když známe odpověď „jsem, který jsem“.

Petříček, Raymond Chandler a jeho Phil Marlow, postmodernisté, kteří setkání chápou jako náhodu, a také otázka na dva zcela rozdílné typy jednání: Od pistolníka kdosi chce, aby se trefil do terče, zamíří a jeho rána jde vedle. Zakroučí hlavou, vyhodí do vzduchu kámen, bezprostředně sáhne po pistoli a trefí ho v letu (Butch Cassidy a Sundance Kid). Variantu na tuhle scénu jsem viděl mnohokrát v klasických i moderních westernech - ale co říká, co je nám tak důvěrně známé?

A ještě: Máme sklon dávat slovo fatální do paralely s „determinovaný“, ale to nedává žádný smysl, zejména pokud si podržíme zkušenost, že ve významu fatum jde o podstatné životní situace. Fatální se týká konkrétního člověka, kritických chvil, ve kterých jedná tak, jako by „jen“ cosi naplňoval.

Nad všemi texty v čísle se vznáší otázka „co mám dělat?“ nejen proto, aby to bylo dobré, ale aby to bylo správné – aby to bylo právě to, co mám dělat a ne nic jiného, třeba také z nějakého ohledu přínosného.

Možnost 89
2005

Anotace:

Vše je v pohybu, opět jako už tolikrát, jenže já se na to dívám ze zcela jiného pohledu než Augustin, biskup velkého města, u jehož bran stojí pohané. Žádné hradby, žádné brány. Co padne?

A vedle této otázky vracející se téma obhajoby institucí, Sedm statečných, pohádka o třech přadlenách a úvahy o tom, co je samostatnost a co nezávislost, atd.: jaký je úběžník? Bez něho to nejde, lídr je ten, kdo na sebe bere riziko, kdo přechází po nejisté hraně bez držení, odhodlá se pohybovat prostorem poslepu. Lídr je ten, kdo dovede žít v situaci, která není definitivní, a ostatní ho proto potřebují, nese za ně toto břímě.

Možnost 90
2005-6

Vlny světa nebo svět vln?

Anotace:

Je třeba jít před Hegela: to je obecné zjištění, i když se zabýváme mobilním telefonem nebo pojetím ideálu společnosti jako „vzájemného míru“. A pokud se čtenáři nechce před Hegela, může se s Jehličkou vrátit do masarykovsko-čapkovské „idyly“ první republiky, nebo s Čornejovou a Jiřím Mikulcem do doby předbělohorské – samozřejmě s komentářem této Možnosti. Ale také Solověv, časopis Distance, Flusser a Moc obrazů, otázky na přírodu a jazyk matematiky, zlomek Ratzingera, zkrátka číslo nabitě tématy!

Možnost 91
2006

Mé nohy učiní podobné nohám laní

Anotace:

Plány konkretizují to, co máme v úmyslu, rozpracovávají.

„Kde jsou, kdepak jsou, naše velkolepé plány“ - to je sentimentální reakce na optimistické století technických úspěchů a představy, že jsme schopni organizovat budoucnost, „dohonit a předhonit“ a žít v zemi, kde se popletl zítřek s dneškem a včerejškem. Nezajímají mě plány, zajímají mě úmysly. Plán prozradí leccos o organizační rutině, technice, logistice. Úmysl prozrazuje hodně o hodnotách, rámcích, které jsem ochoten respektovat, úběžnících...

Žijeme v době plánů bez úmyslů, v době špatně kladených otázek. Dá se na to nazírat z různých stran, tak jako to dělá tato Možnost: mimo jiné ukazuje, že k budoucímu se nemusíme vztahovat ze současnosti, z toho, co chceme, co „potřebujeme“, co se ve svém dění odvíjí z minulého. Budoucnost je to, co přichází. A nám chybí pokora a modlitba na dobrý úmysl.

Možnost 92

2006

Tip na léto

Anotace:

Co je někde všude, není jinde nikde
Co je někdy vždycky, není jindy nikdy

Jak uvést obsah čísla typicky prázdninového,?

Země je slzavým údolím, ale právě proto, že to víme, umíme se radovat. (Alfréd Fuchs)
Jinak se ani perspektivně začít nedá. Ti, kteří začnou přitakáváním, mohou přitakávat jen něčemu, dříve nebo později začnou proklínat.

A ještě jeden citát, k Bulgakovi:

Klíč nám dávají aktéři sami: prima rád, špatný nerad. Jde o vzácnou formulaci, ve které zlo soutěží se špatností a samozřejmě vyhrává. Zlo u Bulgakova nemá protiklad, vlastně vůbec hodnotu: to jen špatnost, špatnost je pro něj nízká.

Možnost 93
1987, 2006

Šmátrám?

Anotace:

Sborník „Šmátrání“ byl sestaven jako samizdat na jaře 1987 jako výběr textů z časopisu Možnost z let 1983-1987, předcházel ho v polovině osmdesátých let sborník „Honzo vstávej“. Pro současné čtenáře Možnosti ve webové podobě může být reedice sborníku Šmátrání zajímavou sondou směřující ke zdrojům, východiskům současného rozvrhu Možnosti posledních let.

Texty jsou upravovány jen mírně, přiměřeně k tomu, že šlo o strojopis, u kterého redakční práce byla značně složitá. Dílčí úpravy byly prováděny přímo při prvním přepisu. Z textu byly vypuštěny tři články zejména pro přílišný rozsah, aniž by to nějak výrazně změnilo celkové proporce obsahu. Sborník Šmátrání byl v r. 1987 vydán strojopisem ve 24 výtiscích.

Možnost 94
2006

Pokoru do začátku

Anotace:

Nepřesnost při formulaci záměrů je tvůrčí. Pak přijdou matematici a přepočítají to. Ale co to počítají? A čemu je přírodní zákon zákonem? Když obíháš totem, víš, co činíš. Když používáš „matematický aparát“, nevíš to. Klanění, to je téma.

A pak je tu téma světa, který se zvrací ve svůj protiklad:

Zločinec přeci nemůže za to, že byl v dětství bit a je frustrován, za to, že ho nikdo nevychoval a je asociální. Nemůže za podmínky, které mu neumožňovaly, aby naplňoval svá práva a rozvíjel svůj potenciál. Jednání a odpovědnost - jistě, to patří k sobě, ale společnost přitom musí zajistit, aby u toho nebyla frustrace. Jinak přece nikdo nemůže odsuzovat. Říci „jsem frustrován“ znamená metnout společnosti do tváře největší argument a přehodit na ni svoji odpovědnost. Za to, co činím, jsou odpovědni všichni ti, kteří se nějak podíleli na mé frustraci.

A ještě jinak? V socialismu se „musí točit kola“, v kapitalismu se musí prodávat cokoli-monáda.

Možnost 95
2006

Svět, ve kterém žijeme, čas, který máme

Anotace:

Myslíme-li vesmír, máme s lokálností problém, myslíme-li prostoročas, tak je třeba rozlišovat mezi „lokálností“ a „zvolenou vztažnou soustavou“, odmítnout zdánlivou samozřejmost, že je to totéž. Malý princ, než se vydal za Exupéryem do pouště, žil „na své planetě“, nikoli ve zvolené vztažné soustavě, jeho místo lze přímo vztáhnout k místu, kde v písku stojí letadlo s rozebraným motorem.

Svět, ve kterém žijeme, je jiný než ten, o kterém v gnostickém, „snovém“ poblouznění přemýšlíme.

(variance na Voegelina)

Čas, který máme, máme před sebou.

(variance na Jana Novotného)

Ale především rozhovory, a je velká radost, jak se lidé těžko vyrovnávají s otázkami jako „z čeho se raduješ“ a „na co se těšíš“.

Možnost 96

2006, 2007

Gloria in excelsis Deo

Anotace:

Část I., víno, zpěv a ženy:

Všechny kultury, které přišly do styku s Evropou, převzaly technické myšlení tak, jak předtím přebraly jisté filosofické základy - myšlení universality, tak také ve větší či menší míře přebraly evropskou hudbu, polyfonii a skladbu. Hudba je jasné svědectví, že žádná rovnocennost kultur neexistuje a celý moderní svět je v polyfonii více či méně deformovaným či upadlým dědicem Evropy.

Část II., formace a deformace

Muž se dává na cestu, a přitom netuší, co my diváci víme, že spor už je prohrán, že na jezdce v temném hvozdu čeká past, ničeho se neštítící lotři. Jezdec netuší, co my diváci tušíme, že nedojede, že ho vrah strhne z koně, že svůj úkol nesplní. My to víme. Víme to a ... podílíme se na tom.

A na závěr, Místo editoriale, otázka:

... Rozumí vůbec ještě někdo možnosti jako příležitosti ke správnému jednání?

Možnost 97
2007

Nemusím všemu rozumět

Anotace:

Nemusím všemu rozumět. Jsou období, kdy se vše skládá do jednoho obrazu, a jsou období, která se vyznačují nespojitostí, torzy, nejasnými odkazy a náznaky. Co s tím? Přeci přijmout to za své!

První světová válka byla tak šílený podnik, tak šílený vůči vojákům všech stran, že už nešla tímto způsobem vyložit, ospravedlnit. Války se vymkly do absurdity a paradoxně naproti tomu se pojem nepřítele ocitl v krizi: stal se „psancem“, stigmatizovaný slovem, jako by ten, kdo má nepřítele, byl sám vinen, protože nezvládl dobře svoji roli, nějak zbytečně provokoval, nedbal práv druhého být „jiný“.

Je to aktuální? Je to z r. 1927!

Je to až s podivem, jak se některé věci „klubou na světlo“ dlouho, jak dlouhá doba je mnohdy mezi tím, když je věc vyslovena a pojmenována, a kdy začíná rezonovat, kdy se stává součástí sdíleného.

Možnost 98
2007

Snažím se žít s nenávratnem, je součástí mne samého

Anotace:

Na některé věci se jen obtížně hledá racionální odpověď, dětské příběhy Vlaštovek a Amazonek patří do nenávratna. Některé jednání nebo rozhodnutí nelze vzít zpět, je nevratné. ... Někteří lidé by chtěli, aby to, co prožívají, bylo vratné jako jsou vratné procesy a lahve. Je to beznadějně. Jiní hledají klíče od nenávratna. Marně. Nehledám nenávratno, myslím, že to nejde, snažím se s nenávratnem žít, je součástí mne, vím o něm.

To, co se stalo, je minulé, a nejde to opomenout, pominout. Právě v dětských knížkách se to ukazuje: To, co se stane, nelze hodnotit jako izolovanou událost, na kterou je možné se dívat jako ve vitrině. Je možno si z ní vzít poučení, je možno se ptát „co mi to mělo říci“, je možno vidět danou událost jako podstatný mezník, který mě nasměroval do míst, která bych jinak minul.

Jinak tato Možnost přináší z mnoha stran pojednané téma „manipulace“ a komentovanou ukázkou knihy J. Drnka Žába a škorpión.

Možnost 99
2007

Nic? Z ničeho nic?

Anotace:

Nic? Kde by se vzalo. Nic jako téma, nic jako otázka.

Na počátku byla tma. Bral bych to vážně; a to, čemu říkáme prázdno, pak bych nazýval ve shodě s knihou Genesis „propastnou tůň“, nekonečnou hlubinou, bez naděje, bez hladiny. Evangelista Jan k tomu dodává, že na počátku bylo slovo, a to slovo bylo světlo života lidí a propastná tůň ho nepohltila.

V důvěře ve Slovo mohu zpochybnit prázdno, nevzývat ho, vidět horor jinde než v prázdnotě, ale jak o tom mluvit s druhými?

Propastná tůň je dobré téma.

Ale. Jde to i jinak. Některé věci se dějí tak, že je něco předchází, ale v řeči máme výraz i pro počátek bez důvodu i pro konec bez důvodu. Nic je zachytitelné v tom, že ukazuje vztah ke světu – u toho, co nebylo a je, a toho, co je a nebude. Z ničeho nic se něco stane a z ničeho nic něco, co se zdálo být trvalé – být přestane. Ale je to takové poziční, lokální nic, které bere svůj smysl z příběhu, z děje. Nikoli ze světa. Je to optimistické „z ničeho nic“. Je plné naděje a svobody.

Možnost 100
2007

Létat se smí jen do 20 cm nad zemí
Výš již loví muži v bílých pláštích

Anotace:

První část je (jak se u výročního čísla dá očekávat) věnována starším článkům a tématům, ale nikoli v nějaké souhrnu; je zaměřena na to, co nám zpravidla uniká, když se snažíme držet svět pohromadě. Duchové jsou jen v pohádkách a jev ve Shakespearovi je normální, aby se někdo dozvídal svoji budoucnost a toto vědění navíc rozehrávalo příběh v jeho sebenaplnění. Možnost je jedním z výjimečných plátků, které tematizují tento zdánlivý rozpor v řeči, která se dá „chytat za slovo“. A dělá to dlouhodobě a systematicky, jak ukazuje tento výběr.

Druhá část pak je o tomtéž, jen jde o články „zbrusu nové“, tedy tento výrok platí do konce roku 2007.

Možnost 101
2007

Jako by se nechumelilo

Anotace:

Vezměme vážně ty, kdo nejsou konformní, vezměme vážně ty, kdo vyjadřují svůj disentní názor! Největší nebezpečí pro duševní zdraví člověka je v tom, že řeč zatuhne, přestane přinášet radost, přestane nést mezery mezi slovy, přestane ukazovat v ohromném odstupu od věcí světa a pokryje vše jako ulpívající mastná hmota, jako dusící příkrov. Mrtvá řeč, ve které se říká „jak to je“, ve mně vzbuzuje mrazení a hnus.

Řeč se nabízí v tom, „jak se dá na svět dívat“, jak se dá to či ono ukazovat, v řeči se dá naslouchat tomu, co zní. Kdo vidí, vidí nečekané, kdo slyší, slyší neslýchané. Někteří lidé se ale tváří tak samozřejmě, jako by se nechumelilo, že se nechumelí.

Možnost 102
2008

Kdo si má tu vaši budoucnost pořád pamatovat?

Anotace:

Mimo jiné vítá tato Možnost vznik sesterského časopisu Revue Trivium a v delším textu se věnuje problematice intelektuálů a kultury, tedy tématu, které Trivium otevírá: Prostě řečeno: vše to, co říkají společenské vědy, sice formálně akceptujeme, ale k našemu vlastnímu životu nám to příliš nepomáhá a pro intimní použití si vytváříme zcela jinou řeč. Čeká nás přiznání si, že svět je něco jiného a něco víc, než jen to, co sledujeme jako proměňující se „vesmír“ fyziky ... Je třeba zbavit se mentální závislosti na sebevědomém a nezaloženém postoji „nad dějinami“, ve kterém jsme my sami mírou věcí, ve kterém se my sami dobíráme světa. Svět se nám dává, nemusíme ho dobývat v narcistním postoji své „dějinné role“. Je třeba se zbavit mentální závislosti na své heroické roli ve světě.

Ano, jde o to přijmout svoji roli toho, kdo nedává formy, jen je odkrývá.

Možnost 103
2008

S řečí je to jako s klíčem:
pro jedny je nástrojem k odemykání
pro druhé k zamykání

Anotace:

Řeč je nástrojem bláznů stejně tak jako nástrojem moudrosti, a bláznovství ani moudrost není racionální, není uzavřeným systémem.. A moje milá jednou přišla se zajímavým nápisem na triku:

Nad všechny světové jazyky ční ... jazyky selekční

Jazykům, které vyprávějí, prý už odzvonilo, budoucnost prý je v jazycích, které klasifikují, třídí, jsou prostupné. Nechte slovesa těm, kdo žijí ze chvíle ke chvíli, nechme výraz těm, kdo si myslí, že ho potřebují. My stavíme řeč pro ty, kteří se chtějí vyznat.

Ale ouha – co to znamená vyznat? Zrovna jsme při tom narazili na dvojznačnost jazyka, jak zlomyslné. Jaké je vlastně vyznání těch, kdo tvoří mezinárodní desetinné třídění a podobné systémy? Jaké je vyznání těch, kdo se chtějí dorozumívat touto řečí? A není to příznačné, že, abych se mohl vyznat, není hlavní podmínkou strukturovaná „ovořeč“, ale vlastní vyznání - nějaký výchozí hodnotový rámec? Přeci nejdřív musím rozumět, abych se mohl vyznat, nejdřív musím něčemu přitakat. (Vyznat: toto je.)

A k tomu ještě chvála vzájemnosti, disent, totalitarismus a téma nomádství.

Možnost 104
2008

„Houby nemocnej, starej, starej jseš!“

Anotace:

Kdo se pohybuje v místnostech vytápěných a klimatizovaných, kdo žije pod ochrannou rukou civilizačního servisu... kdo cestuje za sklem, pod střechou, pod zemí, zkrátka komu občas neoprší krk, kdo si nepamatuje, kdy mu naposledy ostré kapičky sekaly do obličeje a kdy naposled zabloudil v mlze... ten neví, co je to podzim. ...

Kdo je pln životního optimismu a má proč, kdo má kalendář rozdělený na dekády podle počtu pracovních dní, ten nemůže pochopit náladu této Možnosti,

ten neví, kdo je... pavouk ...

... kdo je nedobrovolný lakmusový papírek podzimu.

Všechno v této Možnosti je tělesné, opírá se to o život jako to, co naplňuje paměť:

Síťovka se nehodí na smetí jako plastové tašky z obchodů PLUS, na nichž je pidiaturním písmem napsáno, že si je děti nesmějí nasazovat na hlavu... jenže z igelitové tašky bych jako dítě nikdy nic nevysoudil, nic by z ní na mne nekoukalo, každá igelitová taška je potenciálně protržená a teče z ní sajrajt, zato každá síťovka je potenciálně ježkem v kleci, resp. klecí, ze které se tak nebo onak dá vyjmout něco cenného, zajímavého...

Dává to smysl? Je třeba si to přečíst celé! Dává to do sebe nahlížet jako síťovka!

Možnost 105
2008-2009

„Vím víc, než jsem se dozvěděl.“

Anotace:

Nejlepší lék na „podzim v sobě“ je odjet do teplých lázní: nechat se masírovat bublající horkou vodou a v mezičase na lehátku psát dopisy přátelům: vracet se k tématům dávno zapadlým, pokračovat v rozhovorech kdysi nedokončených, psát verše pro ženy, které kdysi potkal a pro vlastní vnoučata atd.

Právě taková je Možnost 105.

Nevstoupíš dvakrát do jedné řeky, to ne, ale pokud opakovaně vstupuješ do jednoho bazénu s horkou vodou, nalézáš v něm spojení věcí, které nikdy nestály vedle sebe, dobíráš se začátků a konců, které spolu nikdy nesouvisely a nyní se ukazují jako od sebe neoddělitelné. Sen, vzpomínka, vhled, prožitek.

Dopisy přátelům. A motto?

Je třeba se tomu nevyhýbat, i když je to v rozporu s celou tradicí podescartovskyy chápaného „poznání“: Vím víc, než jsem se dozvěděl.

A to platí pro každého, kdo něco ví. Jinak by se nic nedozvěděl. Jinak by si nemohl psát dopisy s přáteli.

Možnost 106
2009

„Je toho víc, než se mi vejde do života“

Anotace:

„Ministerstvo zdravotnictví varuje: při kouření pozor, na lodi fouká“. Je to originál nálepka na tabáku Navy flake? Nebo stejný projev životní radosti jako nálepka „Ministerstvo zdravotnictví varuje: zajíc žije v lese“?

Ostatně soudím, že je třeba se zbavit mentální závislosti na tom, co nás učili ve škole: závislosti právě na tom, že lze „vědět, jak to je“, že úspěšný je ten, kdo má vše kolem sebe pod kontrolou.

Adequatio jako proměnná, sledující pohyb světa?

Víme jen, že je to Universum, něco, co má vůči nám přivrácenou jen jednu stranu.

Ale kdo ví, zda se to, co je z universa „viditelné“, chová tak seriózně jako Měsíc, kdo ví, zda se tato k nám přivrácená tvář Universa tak trochu „nepřelévá...“ třeba i proto, že my sami zaměřujeme pozornost jednou sem, podruhé jinam... podílíme se na změně těžiště Universa...

Víte, přáteli, už od středověku měli katolíci problém, jak se vyrovnat se změnou, když svět byl stvořen a přirozenost věcí by tedy neměla podléhat metamorfózám. Ale na druhou stranu vnímáme proměny, věci se dějí, nepostojí, jsou jiné, než byly, nelze vstoupit do jedné řeky a nelze znovu projít tím samým porozuměním. A tak se nabízí jiné řešení, jako by se v něčem proměňovalo samo adequatio, ne v povaze samé, ale v obou svých nohách. Ano, tak bych byl ochoten to od vás přijmout. Pravda? Adequatio mezi věcí a intelektem v dané konstelaci řeči, teď a tady.

Možnost 107

2009

„Neznámá žena zpívala žalm“

Anotace:

Motto této Možnosti by mohlo znít: „Tak zvláštní“

Nebo „Ani nevím“.

Ale neznámá žena je přeci jen nejkrásnější a navíc v člověku tajemně zní hlas, ke kterému si může jen přimýšlet konkrétní bytost, se kterou by se mohl setkat, ale nesetká, které by mohl pohlédnout do očí, ale nepohlédne.

Hudba má zvláštní, podvojnou povahu, řekl mi.

Stejná skladba může být jako žijící strom nebo jako ocelová konstrukce. A někdo hudbu myslí a vnímá jako vnímá strom, jehož podobu nelze nikdy doposledka zachytit, jiný má skladbu za neměnnou kostru, na kterou se dá to či ono zavěsit v jejím provedení.

Hudba má zvláštní podvojnou povahu, řekl mi ještě.

V hudbě jako nikde jinde je prý dobře patrné, jak důležitý je pravý čas - čas, ve kterém se děje to, co se dít má, a ve kterém zároveň to, co se může, ale nemá dít, se neděje. Dál už nic neříkal a hrál. Ale myslím, že měl na jazyku ještě něco o tom, že hudba není z tohoto světa, o andělech a o zpěvu a o tom, že jemu právě teď do zpěvu není.

Možnost 108
2010

(Smysl se rodí z tajemství)

Anotace:

„Jak na to mohli lidé přijít?“ divil se známý, kterého jsem viděl po letech, nějakému starému technologickému postupu (snad výrobě mečů, není to důležité). Otravoval s tím tak dlouho, že jsem mu musel říct: „Proč hledáš pouhé racionální vysvětlení, to je přeci také věcí tajemství, poznání je nedílně spojeno s tajemstvím“... „Tajemství?“ Podíval se na mě - s otázkou, jakou že si to z něj dělám legraci.

Nic proti tomu, že tvar vyvstává z chaosu, je dobré umět používat myšlení a ptát se na souvislosti věcí. Je důležité vědět, že tvar vyvstává z chaosu. Ale ještě důležitější je vědět, že to je jen jeden ze zvláštních případů něčeho obecnějšího: totiž že smysl se rodí z tajemství.

Dávám přednost na přechodu přes trávník.

Normálně chodím přes trávník. Kudy jinudy bych měl chodit?

Kdyby mi bylo třiatřicet, stříhl bych to do NO 31 pěkně rovně, tam, kde kdysi stál Lenin a pak už jen opuštěná travertinová rampa, na níž se proháněli skejborďáci.

Ale je mi víc. O trochu. Jdu po chodníku a usmívám se na svět, nikam nespěchám, vím, že jsou místa, kde má zájmy tisíce lidí, a trávník by to všechno neunesl.

Možnost 109
2010

Jsem hostitelem mlhy

Anotace:

Jsem hostitelem mlhy a jejím přítelem, protože mlha vlídně obaluje věci a tlumí jejich tvary, aby jim pak zase dala vyvstat, a bez její měkkosti by svět ztuhl na kámen, prohlašuji poledne a kouřím druhou půlku doutníku, den je naplněn, sotva započal.

*Viš jak se liší
sudí a liší?
Od sudých liší se liší
to přeci každý slyší.
A ještě něco uslyší
i sudí se od lichých odliší.*

Dosáhneš svého cíle, najdeš to, co ve světě hledáš – až prochodíš sedm párů železných bot a sníš sedm pecnů železného chleba.

Ve světě to není „jen tak“, svět je větší, než by se zdálo, a pohlcuje tvůj čas, tvůj život, hledat něco ve světě znamená marnost, pokud nezměníš zdánlivě nezměnitelné, pokud ty sám se nestaneš jiným. Svět vypadá tak, že si na něm vylámeš zuby, ale vytrvalost vede k tomu, že železné chleby časem sníš, i kdybys je každý den jen olizoval. A čas světa začíná mít nějaký vztah ke tvému času, když ztratíš smysl zítřka, protože zbývá jen naděje ve smyslu „jednou“.

*Co ale zbude,
když bude všechno sudé?*

Možnost 110
2011

Ani nápad. (Ne!)

Anotace:

*Aby mohl být člověk sám sebou,
musí mít také možnost být někým jiným.
To se nabízí, být sám sebou je těžší,
než být chvíli tím a chvíli jiným jiným.*

Napětí a konfrontace mezi dvěma odlišnými „mody“ ve vztahu k budoucímu jsou nesporně součástí kultury. V literatuře je podstatným vyjádřením toho povzdech pobrekávajícího kluka z Knoflíkové války: „Kdybych to byl býval věděl, tak bych sem byl býval nechodil“. Je to v protikladu k tomu, jak odpovídá šaman Don Juan na Castanědovu otázku, zda umí uhnout vystřelené kulce: jen pokrčí rameny a odpoví: „Nevím, nechodím tam, kde se bude střílet“.

Liška Ryška říká: „Dej zlatému koni obyčejnou ohlávku, nedávej mu zlatou, která tam visí na zdi“ – tedy Liška Ryška ví, co se stane, když. A ví, proč to říká, aby hrdina nepodlehł svodu. Ale hrdina samozřejmě svodu podlehne, neposlechne, obrazně: otočí se stejně jako Lotova žena. Ryška stejně nezabrání tomu, že se příběh naplňuje až k hořkému „bodu obratu“. V příběhu má smysl, že něco o budoucím víme, před budoucím nestojíme sami. Pak má smysl, že skrze selhání člověka v situacích dochází k samému vypití pohárku hořkosti až do dna. Toto vše pro nás není nijak „divné“ – podobné motivy v pohádkách nás nijak neurážejí. Proč? V jistém smyslu je sami dobře známe.

Při prohlídce poznámek v bloku zjišťuji, že záznamy blábolů těch, kdo neaspirují, jsou zhusta vlídnější než cílevědomé řeči mnohých.

Možnost 111
2011

... Co je správné?

Anotace:

Minulé číslo? To byl jen začátek, teď teprve děláme „krok do světa“, tedy do světa skutečnosti, protože skutečnost v pohádkách je skutečnější než ta naše, redukováná a očesaná samým korektním věděním, do kterého jsme se uzavřeli jako do domu bez oken. Cožpak je možné, aby se Honza o pět minut minul s babičkou, aby snědl buchty a vysypal drobký dřív, než se přišourá, aby si pro svou krátkozrakost nevšiml mraveniště, kam drobký patří? Leckoho hned napadne, že by tahle témata mohl dobře zpeněžit a napsat na tyto motivy „antipohádky“, které by lahodily uším tohoto světa, samolibé blbosti těch, kdo neví, co je skutečné.

Krok do světa nás proměňuje. Každý krok do světa je krokem ven ze zabydlenosti, i kdybychom přitom stále seděli na zahradě s doutníkem a jen se dívali do krajiny.

*Počítám do tří, naklepu ostří
Počítala žába
pulce, raka, kraba
Napočítám do dvaceti
na klepetu naklepe ti*

Co je správné? Nemusím všemu rozumět.

Možnost 112

2011

... Říkám ne Kolalokově limonádě!

Anotace:

Slovník samozřejmých slov a pro čtenáře Možnosti neskutečný bonus, speciálně pro M napsaná hesla, která ve slovníku nejsou!

(Slovník samozřejmých slov může být psán jen tak, jak se píše dopisy přátelům, neboť se nelze spoléhat na jiné porozumění než na takové, které se nedá vynutit, přesvědčivě zargumentovat. Žádný text, který by byl dokonale zargumentovaný, by se nedal číst. A není žádná autorita, která by mohla zaštitit nějaký „Slovník světa“ zvenku, sama sebou. Marnost a naše omezenost je rámcem intimity a porozumění – s tím musíme počítat. Ale můžeme na to také spoléhat, protože intimita je (obecně) založená někde hluboko ve smyslu, ustrojenosti naší upadlé řeči, můžeme se snad takto dobírat k moudrosti srdce.)

(Důležitost) Stává se, že čím víc se zabývám nějakou nedůležitou věcí, zjišťuji, jak je zajímavá, jak je klíčem k mnoha souvislostem ... a už chybí jen to, abych začal pro změnu zase já přesvědčovat ostatní, že právě tahle věc, kterou oni možná doposud přehlížejí jako nedůležitou, je vlastně velmi důležitá ... Pokud bych to udělal, kruh by se uzavřel a toto heslo by ve slovníku samozřejmých slov nemuselo „zabírat“ důležité místo.

Možnost 113
2012

Dosahování cílů? Ne. Stanovování cílů.

Anotace:

Žijeme v převaze masivně se prosazující techniky jako formy dosahování cílů. Technika jako by byla magií svého druhu, nabízí se, že přijmeme-li karteziánskou redukci světa, dovede nás k cílům ... které bychom si vlastně ani neměli dávat.

Ti, kdo obchodují s penězi, dobře ví, s jak podivnou komoditou si zahrávají. Vědí, že na tuto komoditu má podstatný vliv smrt dlužníka (a nebo likvidace právnické osoby) a že v investici na budoucí příjmy (v půjčce předem nekryté výnosy) je zakalkulována smrt jako riziko. A její podíl, podíl tohoto rizika na celkovém objemu dluhů, je čím dál tím větší. Ekonomika má v sobě zakalkulovanou nicotu a smrt, jen ji neustále drží „před sebou“, v tom, co je dostatečně budoucí, abychom na to nemuseli myslet.